

ปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ศึกษาเฉพาะกรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์¹

ธนาพร เอนกลาภ²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีผู้บริโภคเฉพาะกรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีผู้บริโภค ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้จนทราบถึงแนวคิดทฤษฎี หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองผู้บริโภค การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเรื่องที่อยู่ในความตระหนักของนักกฎหมายไทยทุกยุคสมัยเนื่องจากข้อห่วงกังวลในด้านต่างๆเกี่ยวกับผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค ในการบริโภคสินค้าหรือการรับบริการ³

บุคคลทั่วไปย่อมมีการบริโภคสินค้าหรือรับบริการในชีวิตประจำวันเพื่อเพื่อการใช้สอยประโยชน์ในสินค้าหรือบริการเหล่านั้นตามวัตถุประสงค์ของตน การบริโภคหรือรับบริการต่างๆ มีความเกี่ยวพันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ ในสังคมปัจจุบันเศรษฐกิจมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการทำความรู้ทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์มาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการมากยิ่งขึ้นในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ รวมถึงกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังไม่มีอำนาจการต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคต้องถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ และกรณีเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นกระบวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น มีระยะเวลานานและสร้างภาระให้ผู้บริโภคที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ในความรู้เห็นของตนก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ⁴

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 กำหนดให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากระบบวิธีพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการดำเนินคดี โดยเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่การต่อสู้คดีตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายในทางแพ่ง ซึ่งถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน โดยยึดหลักผู้ใดกล่าวอ้างผู้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ศึกษาเฉพาะกรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ณฐ สันตาสว่าง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และรองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์.กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค.พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า7

⁴ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (ฉบับที่2) พ.ศ. 2556

นั้นมีหน้าที่นำสืบมาเป็นการผลักภาระในการนำสืบให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจที่จะต้องนำข้อมูลหลักฐานมาแสดงต่อศาลเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตน ดังนั้น จึงเป็นการกำหนดให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีแบบพิเศษ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของการใช้บังคับระบบวิธีพิจารณาความแพ่งทั่วไป เพื่อเอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค

ปัจจุบันแม้มีการออกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ขึ้น แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาหลายประการในการบังคับใช้จริง จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีผู้บริโภค ศึกษากรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 พบว่า การนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคจำนวนมาก การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภคไม่ได้กำหนดวิธีพิจารณาคดีไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บทบาทของเจ้าพนักงานคดียังไม่มีกำหนดเป็นกระบวนการในการมอบหมายงานระหว่างผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานอย่างชัดเจน การพิจารณาพิพากษาคดีได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการส่งผลให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการพิจารณาคดีที่สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ส่งผลอันก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้อยู่ด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับ การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภคเป็น โจทก์พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ โดยเฉพาะ การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภค จึงต้องเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นกฎหมายกลาง การดำเนินคดีแบบกลุ่มตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครอบคลุมคดีเรียกร้อยสิทธิตามกฎหมายทั่วไป และกฎหมายเฉพาะต่างๆ คดีเรียกร้อยสิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นคดีเรียกร้อยสิทธิตามกฎหมายเฉพาะประเภทหนึ่งที่สามารถนำการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับได้ แม้ว่าปัจจุบันจะได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการสร้างรูปแบบ กฎเกณฑ์ ระบบวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคไว้โดยเฉพาะที่ต้องการแก้ไขปัญหาคาไม่เป็นธรรม ในการดำเนินคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าและบริการซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายมีอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาคดีขึ้นมาใหม่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่สำหรับในกรณีของผู้บริโภคที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจากกระทำของผู้ประกอบธุรกิจที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างเดียวกันนั้น พบว่ายังมีปัญหาในการเชื่อมโยงกฎหมาย โดยการนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ย่อมเป็นที่ทราบโดยชัดแจ้งอยู่แล้วว่ากฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคได้กำหนดวิธีการพิจารณาคดีไว้เป็นการเฉพาะ ได้กำหนดเนื้อหาของกระบวนการ

พิจารณาไปในทางที่เอื้อประโยชน์ต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ แตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีโดยทั่วไป จะเห็นได้จากบทบัญญัติที่กำหนดให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปในลักษณะที่มีความยืดหยุ่น ไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่เคร่งครัด เช่น ในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐาน ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ที่บัญญัติไม่ให้นำหลักกฎหมายเรื่องแบบแห่งนิติกรรมหรือหลักฐานแห่งนิติกรรมเป็นหนังสือมาใช้บังคับในกรณีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจ และมีให้นำมาตรา 94 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในเรื่องของการนำสืบพยานบุคคลมาใช้บังคับในคดีผู้บริโภค อีกทั้งขอบเขตข้อตกลงของผู้ประกอบการธุรกิจ เนื่องจากขอบเขตของข้อตกลงที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำไว้กับผู้บริโภค มิได้มีจำกัดอยู่เฉพาะในสัญญาที่ได้ทำขึ้นระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการธุรกิจเท่านั้น หากแต่ยังหมายความรวมถึง ประกาศ โฆษณา คำรับรอง ที่ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งทำให้ผู้บริโภคเข้าใจได้ในขณะทำสัญญาว่าผู้ประกอบการธุรกิจตกลงจะดำเนินการตามที่ตกลงนั้น เพื่อตอบแทนผู้บริโภคเข้าทำสัญญา ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามมาตรา 11 ดังนั้น ในคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจและเป็นการดำเนินแบบกลุ่ม ผู้บริโภคที่เป็นโจทก์จึงสามารถนำพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับข้อตกลงดังกล่าวได้

ในขณะที่การดำเนินแบบกลุ่มตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/4 ได้กำหนดไว้ว่า กระบวนการพิจารณาใดที่มีได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติทั่วไปมาใช้บังคับโดยอนุโลม และวรรคสองกำหนดว่า ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจดุลพินิจของศาลในคดี ที่จะสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งย่อมเป็นเรื่องอำนาจดุลพินิจของศาล กล่าวอีกนัยหนึ่ง การดำเนินแบบกลุ่มตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น มิได้กำหนดเป็นหลักกการว่าให้ใช้วิธีพิจารณาความที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะบังคับใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแต่อย่างใด การกำหนดให้เป็นอำนาจดุลพินิจของศาลในคดีที่จะสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลมนั้น ย่อมเป็นเรื่องของอำนาจดุลพินิจศาล จึงนำมาซึ่งผลทางกฎหมายที่ไม่เป็นคุณต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค และอาจทำให้ผู้บริโภคเสียสิทธิที่ควรจะได้รับจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคได้

ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภคเป็นโจทก์นั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ อีกทั้งการนำระบบการพิจารณาคดีผู้บริโภคมาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นอำนาจดุลพินิจของศาลในคดีนั้น เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา แพ่ง มาตรา

222/4 “ได้บัญญัติไว้ว่า กระบวนการพิจารณาใดที่มีได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติทั่วไปมาใช้บังคับโดยอนุโลม” และวรรคสองกำหนดว่า “ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม ”

ดังนั้น หากศาลใช้อำนาจดุลพินิจให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภคร้องดำเนินภายใต้ตามกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคผู้เป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต้องเสียสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เช่น มาตรา 10 ที่บัญญัติไม่ให้นำหลักกฎหมายเรื่องแบบแห่งนิติกรรมหรือหลักฐานแห่งนิติกรรมเป็นหนังสือมาบังคับใช้ในกรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการ และเสียประโยชน์จากการไม่ให้นำ มาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 10 วรรคท้าย เสียสิทธิในการนำสืบพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับ ข้อตกลง ประกาศ โฆษณา คำรับรอง ที่ผู้ประกอบการได้ก่อให้เกิดให้ผู้บริโภคเข้าใจขณะทำสัญญาว่าผู้ประกอบการตกลงจะดำเนินการตามนั้น ตามมาตรา 11 อีกทั้งผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ฟ้องคดียังเสียสิทธิ ตามมาตรา 29 โดยผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้น ต้องรับภาระหน้าที่นำสืบให้ศาลเห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆที่เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบการ ซึ่งเกินไปตามหลัก ผู้ใดกล่าวอ้างผู้ใดมีภาระการพิสูจน์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84/1 ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคต่อผู้บริโภคเนื่องจากข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบการ

จึงทำให้ผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ต้องเสียสิทธิตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

ประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าพนักงานคดีในการช่วยเหลือคดีผู้บริโภค ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 กำหนดให้เจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดีผู้บริโภค เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยมีวิธีพิจารณาคดีที่ไม่เคร่งครัด ให้ความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ต้องการเปลี่ยนแปลงให้ศาลมีบทบาทในเชิงรุก ในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยเปิดโอกาสให้ศาลมีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานและซักถามด้วยตนเอง

ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 4 จึงได้กำหนด ให้มีตำแหน่งเจ้าพนักงานคดี ในการทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 4 โดยบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือศาล กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานคดีมีอำนาจ ตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐาน บันทึกคำพยาน ดำเนินการคุ้มครองสิทธิของคู่ความคุ้มครองสิทธิของคู่ความทั้งก่อนและในระหว่างพิจารณา

การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ เพื่อให้เจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

บทบาทของเจ้าพนักงานคดีในกระบวนการดำเนินคดีผู้บริโภค โดยเฉพาะบทบาทตั้งแต่กระบวนการก่อนสืบพยานเป็นต้นไป เป็นขั้นตอนของการพิจารณาคดี บทบาทในส่วนนี้เจ้าพนักงานคดีจะมีอำนาจดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากผู้พิพากษาเท่านั้น ย่อมเป็นอำนาจดุลพินิจของผู้พิพากษา จึงเห็นได้ว่า กฎหมายมิได้เปิดช่องให้พนักงานคดีสามารถขอให้ผู้พิพากษามอบหมายงานให้ตรวจสอบหรือรวบรวมพยานหลักฐานได้เองโดยไม่ต้องรอการมอบหมายจากผู้พิพากษา หากเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ ย่อมเป็นการทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอาจได้รับการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายไม่ทันท่วงที เพราะอำนาจของเจ้าพนักงานคดีในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น อยู่ภายใต้การมอบหมายของผู้พิพากษาทั้งสิ้น อีกทั้งยังไม่มีการมอบหมายงานระหว่างผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานคดีไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องบทบาทของเจ้าพนักงานคดีในคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์เกี่ยวกับการการทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ โดยเฉพาะคดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในการพิจารณาคดีผู้บริโภคนั้นเป็นการนำระบบได้ส่วนมาใช้ โดยการพิจารณาทั้งหมดย่อมอยู่ที่ดุลพินิจของศาลเป็นหลัก ให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริง นอกจากพยานหลักฐานที่นำเสนอในกระบวนการพิจารณาแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ศาลมีบทบาทในการซักถามพยาน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ครบถ้วน โดยมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมได้ เพื่อให้การค้นหาความจริงใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด กฎเกณฑ์ต่างๆ ในการพิจารณาคดีและสืบพยานในคดีผู้บริโภคจึงไม่เคร่งครัดเหมือนอย่างวิธีพิจารณาในระบบกล่าวหา เนื่องจากคู่ความในคดีผู้บริโภคมีฐานะที่ไม่เทียมกัน โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งมีอำนาจการต่อรองที่เหนือกว่าผู้บริโภค จึงเห็นได้ว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายอยู่ในสถานะที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยมีเจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ช่วยเหลือศาล ทั้งยังให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบ รวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็น เพื่อให้ศาลมีเครื่องมือที่จำเป็นในการทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา จะเรียกบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยงานผู้พิพากษาว่า Law Clerk หน้าที่ของแต่ละศาลมีความแตกต่างกัน Law Clerk ประจำตัวผู้พิพากษาจะมีหน้าที่หลักร่วมกัน ได้แก่ การพิจารณาคำร้องอุทธรณ์ของศาลชั้นต้น รวมถึงการสรุปประเด็นแห่งคดีเสนอผู้พิพากษา งานหลักทั่วไปของ Law Clerk ได้แก่ งานจัดเตรียมข้อมูลแห่งคดีได้แก่ การพิจารณาคำร้อง สรุปประเด็นแห่งคดี รวบรวมพยานหลักฐาน และปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับคดีที่จำเป็น ส่วนงานวิจัยด้านกฎหมายได้แก่ ร่างความเห็นของผู้พิพากษาในแต่ละคดี แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อผู้พิพากษาให้ตรวจสอบ รวมถึงงานกฎหมายด้านอื่นๆ การทำงานร่วมกันของผู้พิพากษาและ Law Clerk จะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างงานหลักและงานสนับสนุน ช่วยสร้างรูปแบบ

การทำงานเป็นทีม ซึ่งจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น⁵ ที่มาของระบบ Law Clerk ในต่างประเทศ สืบเนื่องมาจากปริมาณคดีที่เพิ่มและสลับซับซ้อนมากขึ้น ล้วนมาจากสาเหตุที่คดีค้างในศาล ดังนั้นบทบาทของเจ้าพนักงานคดีในอเมริกา จะมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนงานของผู้พิพากษา

ในประเทศอังกฤษเรียก Law Clerk ว่า Judicial Assistant ประเทศอังกฤษเหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา คือเป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้พิพากษา ในการลดปริมาณคดีที่ค้างของคดีความในศาลอุทธรณ์ คนที่เป็น Judicial Assistant ต้องมีความรู้และความชำนาญด้านกฎหมาย มีความสามารถในการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน โดยหน้าที่ของ Judicial Assistant จะกระทำได้นั้นต้องได้รับการมอบหมายจากผู้พิพากษา โดยหน้าที่งานหลักๆ ได้แก่ คั่นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดี การสรุปความ ช่วยเตรียมร่างคำพิพากษา ที่เป็นร่างภาษาเขียนและภาษาพูด⁶ รวมถึงงานอื่นๆ ที่ผู้พิพากษาได้มอบหมายให้ดำเนินการ บทบาทของ Judicial Assistant จะไม่มีผลโดยตรงต่อการตัดสินคดีความของผู้พิพากษาแต่อย่างใด แต่จะมีประโยชน์ต่อระบบงานของศาลในภาพเป็นข้างมาก เพราะช่วยให้ศาลสามารถ จัดสรรและบริหารจัดการคดีได้อย่างรวดเร็ว คดีไม่ค้างในศาล และทำให้การพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า บทบาทของเจ้าพนักงานคดีในการช่วยเหลือคดีผู้บริโกล ของประเทศไทยนั้น มีความสอดคล้องกับบทบาทของ Law Clerk ของประเทศอเมริกา และ Judicial Assistant ของประเทศอังกฤษ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่การมอบหมายงานของประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษนั้น ผู้พิพากษาได้มอบหมายให้ Law Clerk และ Judicial Assistant มีบทบาทในกระบวนการพิจารณา มอบหมายงานเกี่ยวกับงานคดีความ รวบรวมประเด็นหลักฐาน สรุปข้อเท็จจริงในคดี และสามารถเสนอความเห็นในคดีต่อผู้พิพากษาได้ อีกทั้งคุณสมบัติของ Law Clerk และ Judicial Assistant ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ค่อนข้างสูงเพื่อคัดสรรบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทำงานทางด้านกฎหมายได้เป็นอย่างดี และในทางปฏิบัติ Law Clerk และ Judicial Assistant สามารถช่วยแบ่งเบาภาระงานของผู้พิพากษาได้จริง อันส่งผลทำให้การพิจารณาอรรถคดีได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับในประเทศไทยบทบาทของเจ้าพนักงานคดีในการช่วยเหลือคดีผู้บริโกล เนื่องจากเจ้าพนักงานคดียังไม่ได้รับการสนับสนุนจากศาล โดยการมอบหมายงานอยู่ใต้อำนาจดุลพินิจของผู้พิพากษาเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์กับแนวคิด สมรรถนะ (Competency) สามารถอธิบายได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโกล พ.ศ.2551 ได้กำหนดคุณสมบัติของเจ้าพนักงานคดีไว้เพื่อให้ศาล

⁵ รัชพร พงศ์กระพันธุ์, บทบาทของเจ้าพนักงานคดีในกระบวนการดำเนินงาน ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโกล พ.ศ.2551.สำนักงานตรวจการแผ่นดิน, วารสารกฎหมาย ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2560). หน้า 91.

⁶ เพิ่งอ้าง.หน้า92.

สามารถคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะ⁷ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างดี แต่เจ้าพนักงานคดีไม่ได้รับมอบหมายงานและปรับเปลี่ยนเป็นประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม แม้ว่าเจ้าพนักงานคดีมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดแต่ไม่ได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสมและไม่ได้รับการเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่

ประเด็นปัญหาที่สามเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลให้ร่วมรับผิดชอบในคดีผู้บริโภค ตามมาตรา 44 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นนิติบุคคล การฟ้องนิติบุคคลที่ดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์หลอกลวงผู้บริโภค และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลเข้ามาเป็นจำเลยร่วม ศาลมีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้

จะเห็นได้ว่า จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว การฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลจะต้องปรากฏว่านิติบุคคลนั้นจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินธุรกิจโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์หลอกลวงผู้บริโภค หรือชักย้ายถ่ายเททรัพย์สิน และนิติบุคคลนั้นจะต้องมีทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในขณะที่หลักการการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัท (Lifting or Piercing the Corporate Veil) หรือการเปิดฉากของบริษัทซึ่งมีสภาพเป็นนิติบุคคลออกไป เพื่อพิจารณาถึงบุคคลที่อยู่เบื้องหลังบริษัท โดยใช้บริษัทเป็นเครื่องบังหน้า⁸

หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้ปรากฏอยู่ในมาตรา 44 ที่บัญญัติว่า “ในคดีที่ผู้ประกอบการซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า นิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์หลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งและทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวมาเป็นจำเลยร่วม และมีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดดังกล่าว ” จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะของกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของบริษัทอาจต้องร่วมรับผิดชอบกับบริษัทได้ โดยมีเงื่อนไขประการแรกว่า บริษัทต้องมีทรัพย์สินไม่

⁷ ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. การประยุกต์ใช้สมรรถนะ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2560. หน้า 264.

⁸ สรวีศ ลิ้มปรีงษ์.2550. สัมผัสคดีต่างประเทศ :เจาะม่านนิติบุคคล.(Piercing the corporate veil). หน้า 15.

เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง และอีกประการหนึ่ง ต้องปรากฏว่ามีพฤติการณ์ใดพฤติการณ์หนึ่งกล่าวคือ ถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต

จากการศึกษาพบว่า กรณีที่ผู้บริโภคนั้น โจทก์ฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลนั้น บทบัญญัติตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เป็นการพิจารณาถึงตัวบริษัทผู้ประกอบการ มิใช่การพิจารณาถึงพฤติการณ์ของผู้ถือหุ้นหรือบุคคลผู้มีอำนาจดำเนินงานของบริษัทแต่อย่างใด อันกล่าวได้ว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 44 มีข้อจำกัดในการบังคับใช้ หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลในคดีผู้บริโภค ทั้งนี้ เห็นได้จากการที่ทั้งศาลประเทศไทยและศาลในต่างประเทศได้เคยนำเอาพฤติการณ์ของผู้ถือหุ้นหรือกรรมการบริษัทมาพิจารณาให้ต้องรับผิดชอบด้วยตนเองหรือร่วมรับผิดชอบกับบริษัทอย่างไม่จำกัดจำนวน อันถือได้ว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 44 นั้นเป็นข้อจำกัดของขอบเขตการบังคับใช้ หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลในคดีผู้บริโภค

ในประเทศไทยได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่นำหลักการไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นนิติบุคคลมาบัญญัติไว้ เช่นใน คดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และเดิมก่อนมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ศาลไทยเคยพิจารณาพิพากษาคดีโดยใช้หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัทมาพิพากษาให้ผู้ถือหุ้นร่วมรับผิดชอบกับบริษัททั้งในด้านนิติกรรมสัญญาและละเมิด ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นจัดตั้งบริษัทโดยไม่สุจริต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยอาศัยหลักสุจริต ตามมาตรา 5 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 237/2529 วินิจฉัยว่า ศาลพิพากษาให้บริษัทเดิมรับผิดชอบร่วมกับบริษัทใหม่ซึ่งเป็นกิจการเดียวกัน มีอาจถือว่าเป็นบุคคลต่างกัน หรือจำเลยจะอ้างว่าบริษัทเดิมและบริษัทใหม่มีความเป็นนิติบุคคลแยกจากกันเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ แม้กระทั่งภายหลังจากที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคแล้ว ศาลไทยยังได้นำหลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลมาปรับใช้

จะเห็นได้ว่า ในคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้มีการนำเอาหลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลมาบัญญัติไว้ และบังคับใช้เฉพาะกรณีที่โจทก์เป็นผู้บริโภคเท่านั้นที่จะได้รับความคุ้มครอง จากการศึกษพบว่า การนำหลักการไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นนิติบุคคลมาใช้ในคดีผู้บริโภค มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมของคู่สัญญา มิให้ได้รับความเสียหายจากการที่หาตัวผู้รับผิดชอบมาชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค อีกทั้งเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลเป็นไปด้วยความสุจริต ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 อันเป็นหลักทั่วไปก็บัญญัติว่า “การใช้สิทธิแห่งตนที่ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” การวินิจฉัยของศาลจึงนำเอาหลักการดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม สำหรับในคดีผู้บริโภค มาตรา 12 บัญญัติว่า “การใช้สิทธิแห่งตนที่ดี ในการชำระหนี้ก็ดีผู้ประกอบการธุรกิจต้องกระทำด้วยความสุจริต โดยคำนึงถึงมาตรฐานการค้าที่เหมาะสมภายใต้ระบบธุรกิจที่เป็นธรรม”

จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดความสุจริตของผู้ประกอบการไว้เพิ่มเติมด้วย ดังนั้นในการนำเอาหลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลมาบังคับใช้ในคดีที่ผู้บริโภคนั้นเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลนั้น โดยมีเงื่อนไขว่า ให้ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจดำเนินงานแทนต้องรับผิดชอบเมื่อ บริษัทมีทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้องเท่านั้น ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้มีอำนาจดำเนินงานแทนดำเนินการโดยทุจริต หรือในกรณีมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค แต่ยังคงมีทรัพย์สินเพียงพอต่อการชำระหนี้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบของผู้บริโภค ซึ่งเป็นการจำกัดขอบเขตในการใช้หลักการไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นนิติบุคคล อีกทั้งขัดกับหลักกฎหมายที่ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจต้องดำเนินธุรกิจด้วยความสุจริต

ผู้เขียนเห็นว่า หลักเกณฑ์ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีเงื่อนไขที่ต้องเป็นกรณีที่ทรัพย์สินของนิติบุคคลไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง ในคดีที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นโจทก์ฟ้อง ถึงจะมีสิทธิเรียกให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้มีอำนาจดำเนินงานแทนมาร่วมรับผิดชอบ หลักกฎหมายดังกล่าว เป็นข้อจำกัดของขอบเขตการใช้บังคับหลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลในคดีผู้บริโภค อีกทั้งหลักกฎหมายตามมาตรา 44 ไม่สอดคล้องกับหลักสุจริตที่ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 อีกด้วยประการหนึ่ง เนื่องจากการจำกัดขอบเขตที่แคบกว่าคำพิพากษาของศาล

ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความล่าช้าในการดำเนินคดีผู้บริโภคเป็นโจทก์ ตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 กรณีที่มีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค กำหนดให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัย พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้มีระบบพิจารณาคดีที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ประหยัด เป็นธรรม ดังนั้นการที่จะนำพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับกับคดีใดจึงต้องได้ความว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคเสียก่อน

ผู้เขียนเห็นว่า แม้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 จะได้กำหนดเงื่อนไขของข้อพิพาทที่มีลักษณะเป็นคดีผู้บริโภคไว้โดยชัดแจ้งดังกล่าวแล้วตามมาตรา 3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีมีปัญหาในการพิจารณาคดีผู้บริโภคว่าข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นจัดเป็นคดีผู้บริโภคตามนัยแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคหรือไม่ เนื่องจากเป็นเงื่อนไขประการพื้นฐานสำคัญที่ผู้บริโภคจะสามารถได้รับประโยชน์จากระบบวิธีพิจารณาคดีแบบพิเศษนี้ ฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาโต้แย้งขึ้นว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ดังเช่นว่านั้นแล้ว จึงจำเป็นต้องทำการวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อให้ได้ข้อยุติเสียก่อน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายที่ถูกต้อง ประเด็นปัญหาดังกล่าวมีการบัญญัติวิธีแก้ปัญหาวไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 8 บัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกระบวนการพิจารณาใดๆที่ได้กระทำไป

ก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยนั้น” ดังนั้น อำนาจในการวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว จึงเป็นอำนาจของ ประธานศาลอุทธรณ์ เท่านั้น หากมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งใดทั่วประเทศ แม้จะอยู่ในสังกัดของภาคต่างๆ เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นจะต้องส่งมาให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัย

ดังนั้น จากมาตรการกฎหมายดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า การส่งคดีไปให้ศาลประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยในกรณีที่มิมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภครหรือไม่ ตามพระพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีปัญหาดังนี้

เมื่อเกิดปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภครหรือไม่ อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดย่อมเป็นอำนาจของประธานศาลอุทธรณ์ ผลแห่งคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เช่นนี้แม้ว่าคู่ความในคดีอื่นที่โจทก์ฟ้องจำเลยในข้อหาทำนองเดียวกันจะได้ทราบผลแห่งคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์แล้วในคดีก่อน แต่ยังคงยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลชั้นต้นส่งคดีของตนไปให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยในประเด็นเดียวกันว่าคดีที่ถูกฟ้องเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ กรณีจึงเป็นเหตุให้คดีทุกเรื่องที่มีการฟ้องในทำนองเดียวกันจะต้องถูกส่งไปให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตามคำร้องของคู่ความ ซึ่งมักจะเป็นฝ่ายที่ถูกฟ้องเป็นผู้ยื่นคำขอดังกล่าว อีกทั้งเป็นเหตุให้คดีนั้นขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์โดยไม่จำเป็น เนื่องจากคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์มีบรรทัดฐานในคดีอื่นซึ่งมีลักษณะแห่งคดีในทำนองเดียวกัน จะเห็นได้ว่า ผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลประธานอุทธรณ์วินิจฉัยว่าเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ มักจะเป็นฝ่ายที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยเป็นผู้ยื่นคำขอ อีกทั้งกรณีเช่นนี้กลับกลายมาเป็นช่องทางในการประวิงคดีของคู่ความฝ่ายจำเลย เมื่อเป็นเช่นนี้คู่ความฝ่ายที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยมักอาศัยช่องทางดังกล่าวใช้สิทธิโต้แย้งเพื่อให้เกิดเป็นปัญหาว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่มีมาตรการในลักษณะที่ทำให้ศาลชั้นต้นควบคุมหรือกลั่นกรองว่าคดีเรื่องใดมีข้อพิพาทในลักษณะเดียวกันข้อเท็จจริงเดียวกันและแม้ประธานศาลอุทธรณ์เคยมีคำวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว โดยเป็นที่เข้าใจตรงกันว่าหากคดีพิพาทมีลักษณะเดียวกันกับที่ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยยอมเป็นที่ยุติว่าคดีนั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ไม่ใช่หลักกฎหมายที่จะนำมายึดปฏิบัติ

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่มีมาตรการในลักษณะที่ทำให้ศาลชั้นต้นควบคุมหรือกลั่นกรองว่าคดีเรื่องใดมีข้อพิพาทในลักษณะเดียวกัน ข้อเท็จจริงเดียวกันและแม้ประธานศาลอุทธรณ์เคยมีคำวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว โดยเป็นที่เข้าใจตรงกันว่าหากคดีพิพาทมีลักษณะเดียวกันกับที่ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยยอมเป็นที่ยุติว่าคดีนั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ก็

ผู้เขียนเห็นว่า การที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติในลักษณะที่ทำให้ศาลชั้นต้นในการควบคุมหรือกลั่นกรองว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ โดยอาศัยจากคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ได้มีผลแห่งคำวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ ในลักษณะข้อพิพาทและข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันในคดีก่อน จึงเกิดปัญหาความ

ไม่สุจริตของผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลย อันเนื่องมาจากเป็นช่องทางในการประวิงคดี ย่อมทำให้คดีที่ผู้บริ โภค โจทก์ได้รับการเยียวยาแก้ไขไม่ทันทั่วถึงที่ อีกทั้งทำให้การพิจารณาคดีผู้บริ โภค ไม่ได้เป็นไปด้วยความ รวดเร็ว สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีผู้บริ โภค ศึกษาเฉพาะกรณีผู้บริ โภค เป็น โจทก์ ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริ โภคเป็นโจทก์

ผู้ศึกษาเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมบัญญัติวิธีการพิจารณาคดีแบบกลุ่มของคดีผู้บริ โภค ในมาตรา 7 วรรคสองเป็น “ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริ โภค การดำเนินกระบวนการพิจารณาใน คดีแบบกลุ่ม ให้ใช้วิธีพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 กระบวนการ พิจารณาใดที่มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติทั่วไปมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

2. ปัญหาบทบาทเจ้าพนักงานคดีในการช่วยเหลือคดีผู้บริ โภค

ผู้ศึกษาเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา “ในคดีที่ผู้บริ โภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ ประกอบธุรกิจ ให้ศาลมอบหมายงานให้เจ้าพนักงานคดี รวบรวมพยานหลักฐาน แสวงหาพยานหลักฐาน เพิ่มเติม รวบรวมประเด็นแห่งคดี สรุปข้อเท็จจริงในคดี ”

โดยกำหนดให้เป็นบทบังคับแก่ศาลว่าต้องมอบหมายงานดังกล่าวให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินงาน เพื่อให้ผู้พิพากษาเข้าใจข้อเท็จจริงและสามารถพิจารณาอรรถคดีได้อย่างรวดเร็วขึ้น โดยไม่ต้องรอให้ผู้ พินักษาใช้ดุลพินิจมอบหมายงานให้

3. ปัญหาการดำเนินคดีกับหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติ บุคคลให้ร่วมรับผิดชอบในคดีผู้บริ โภค

ผู้ศึกษาเห็นควรมีการแก้ไข มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 วรรค หนึ่ง ดังนี้ “ ในคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า นิติบุคคลดังกล่าวถูก จัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริ โภค หรือมีการชักย้ายถ่ายเท ทรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ให้หุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือบุคคลผู้มีอำนาจ ดำเนินงานแทนของนิติบุคคลนั้น จะต้องร่วมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกับนิติบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ผู้นั้นจะ พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคล จะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน

ผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งให้ร่วมรับผิดชอบไม่เกินทรัพย์สินที่ผู้นั้นได้รับจากนิติ บุคคลนั้น

ในส่วนขอ ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้” ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมาย ควรมีการเพิ่มบทบัญญัติเรื่องข้อสันนิษฐานไว้ ดังนี้

มาตรา 44/1 หากนิติบุคคลมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ให้สันนิษฐานว่านิติบุคคลนั้นมีทรัพย์สินไม่เพียงพอชำระหนี้ตามฟ้อง

(1) ภายหลังจากที่ได้มีฟ้องนิติบุคคลให้รับผิดชอบ นิติบุคคลนั้นได้ออมนไปซึ่งทรัพย์สินของตนที่ดี หรือก่อให้เกิดสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งเหนือทรัพย์สินของตนที่ดี

(2) นิติบุคคลแถลงต่อศาลในว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือแจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดทราบว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้

4. ปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในดำเนินคดีผู้บริโภคนเป็นโจทก์

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติเพิ่มเติม ในมาตรา 8 วรรคสามดังนี้ “เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว การดำเนินการใดๆ ระหว่างศาลชั้นต้นกับศาลอุทธรณ์ตามมาตรานี้ จะดำเนินการโดยทางโทรสารหรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใดก็ได้ และในระหว่างที่รอคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยไม่ต้องเลื่อนคดี”

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ดังนี้ “ในการวินิจฉัยปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคนตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. 2522 เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากคดีนั้นมีข้อพิพาทหรือลักษณะของคดีในทำนองเดียวกันกับที่ประธานศาลอุทธรณ์ได้เคยวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคนหรือไม่ พร้อมจดคำสั่งและคดีที่นำมาใช้เป็นบรรทัดฐานเช่นว่านั้นในรายงานพิสดาร

คำสั่งตามวรรคก่อนหน้า ให้ถือเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา ถ้าคู่ความฝ่ายใดโต้แย้งคำสั่งใด ให้ศาลจดข้อโต้แย้งนั้นลงไว้ในรายงานคู่ความที่ได้แย้งชอบที่จะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีนั้นเป็นต้นไป”

เอกสารอ้างอิง

นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์. กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หน้า 7

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

ธัญพร พงศ์กระพันธุ์. บทบาทของเจ้าพนักงานคดีในกระบวนการดำเนินงาน ตามพระราชบัญญัติวิธี

พิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. 2551. สำนักงานตรวจการแผ่นดิน. วารสารกฎหมาย ปีที่ 10 ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน 2560). หน้า 91.

ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. การประยุกต์ใช้สมรรถนะ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารมหาวิทยาลัย

ราชภัฏร้อยเอ็ด. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2560. หน้า 264.

สรวิศ ลิ้มปรงยี. สัมผัสคดีต่างประเทศ : เจาะม่านนิติบุคคล. (Piercing the corporate veil). หน้า 15.